

פחד דוד

עלון שבועי בענייני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8566233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 97 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל
בנשיאות בנש"ק מוריניו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א
בן הצדיק המלוב"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוב"ן רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 414

משכיל לדוד

פרשת קרח

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

עד כמה קשה כחה של ליצנות

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, ודתן ואבירם בני אליאב, ואון בן פלת בני ראובן, ויקומו לפני משה, ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים, נשיאי עדה, קרואי מועד אנשי שם. ובמדרש (תנחומא קרח ג) אמרו: בשעה שאמר לו הקב"ה למשה "קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם" (במדבר ח, ז), מיד עשה משה כן לקרח, ולא היו מכירין אותו, אמרו לו: מי עשה כך? אמר להם: משה עשה בי כך, ולא עוד, אלא נטלוני בידי ורגלי, והיו מניפין אותי ואומרים לי הרי אתה טהור, מיד התחילו שונאי משה להתגרות בו את ישראל.

לעולם יתרחק אדם מן הליצנות

אלא מכאן אתה למד כמה קשה היא הליצנות! לעולם יתרחק אדם מן הליצנות שהיא קשה כמות, ואמרו חכמים (ירוש' ברכות ב, ה) קשה היא הליצנות, שתחילתה יסורין וסופן כליה, ואמרו עוד (שהש"ר א, ב): נמשלו דברי תורה לשמן, מה השמן הזה כוס מלא שמן בידך, ונפל לתוכו טיפה של מים, יצאת כנגדה טיפה של שמן, כך אם נכנס דבר של תורה ללב, יצא כנגדו דבר של ליצנות, ונכנס ללב דבר של ליצנות, יצא כנגדו דבר של תורה.

ואף קרח לא התחיל לחלוק על משה אלא מתוך ליצנות, התלוצץ על כך שהניף אותו וגילח את כל שערו. ועוד יש באגדה (מדרש תהלים א, טו) על הפסוק "ובמושב לצים לא ישב" - זה קרח שהיה מתלוצץ על משה ואהרן והתחיל לומר לפניו דברי ליצנות, אלמנה אחת יש בשכונתי וכו'. ואמרו עוד (ירוש' סנהדרין י, ב) אמר לו: משה רבינו! טלית שכולה תכלת מהו שתהא חייבת בציצית? אמר לו חייבת. בית שהוא מלא ספרים מהו שיהא חייב במזוזה? אמר לו חייב במזוזה. אמר לו בהרת כגרים מהו? אמר לו טמא. פרחא ככולו? אמר לו טהור. באותה שעה אמר קרח 'אין תורה מן השמים ולא משה נביא ולא אהרן כהן גדול'.

תחילת עבירה הרהור הלב

אם כן, עלה בידנו שהתחיל קרח בליצנות והתלוצץ מן המצוות שציוה הקב"ה, אילו היה קרח נוהג במחלוקת זו כמנהג תלמידי חכמים, שבשעה שהן חולקים בדבר הלכה, כל אחד נותן טעם לדברי עצמו, ומבקש לראות טעם בדברי חברו, ויורד לעומקן של דברים עד שהדברים מתפרשין ומתלבנין יפה יפה, קרח לא עשה כן, אלא התלוצץ מן המצוות ומדברי משה רבינו ולא היה רוצה לדעת את ההלכה כלל, ולפיכך בא לידי מינות עד שאמר, אין תורה מן השמים ולא משה נביא ולא אהרן כהן גדול.

וכיון שהתחיל בליצנות יצאו דברי תורה מלבו והניח את העיקר, ואף על פי שהיה מתכוין במחלוקת תחלה לברר את ההלכות, מכל מקום הואיל ונכנס למחלוקת מתוך ליצנות התחיל משכח עיקרן של דברים, וחלק על הנשיאות ולא ביקש לדעת את ההלכה כל עיקר. וכך שנינו (דרך ארץ ה, ח) תחילת עבירה הרהור הלב שנייה לה ליצנות. וכיון שהתחיל לחלוק על הנשיאות ועל המלכות מיד היה ניכר שאין כוונתו לשמים, שהרי בשעה שחכמי ישראל מנצחים זה את זה בהלכה, אין אחד מתכוין להשפיל את כבוד חברו, אלא כל אחד מבקש לברר את ההלכה.

ונפלאתי בתמיהה, היאך עלתה על דעת קרח ועדתו לחלוק על משה רבינו ע"ה ועל הכהונה, עד שאמרו "מדוע תתנשאו על קהל ה'", הרי כל ישראל ראו שעלה משה למרום וקיבל תורה מסיני, ומכל ישראל לא עלו להר אלא אהרן ובני הכהנים. וכן הוא אומר (שמות יט, כד) "ועלית אתה ואהרן עמך" - משה מחיצה לעצמו והם מחיצה לעצמם (מכילתא דרשב"י שמות יט, כד), ואילו היה קרח ראוי לדבר, מה טעם לא קפץ באותה שעה לומר, מה נשתנו הללו מכל בני לוי לעלות להר. אבל לא עלתה על דעתו לעשות כן, שהרי הכל היו יודעים שאמר לו הקב"ה למשה (שמות יט, ט) "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם". ולא דיבר הקב"ה עם קרח כלל ועיקר, ואלמלי היה מבקש לומר דבר ולחלוק על משה רבינו באותו זמן, לא היו ישראל שומעין אליו, ומפני מה אם כן שמעו לו לאחר זמן!?

ולא עוד, אלא כל ישראל ראו בשעה שדיברה מרים דיבה במשה אחיה, והתרעמה על שפירש מאשתו, שהעניש אותה הקב"ה בצרעת ודיבר בשבחו של משה באותה שעה, וביאר להם מה בין משה רבינו לשאר נביאים (במדבר יב, ו-ח): "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט". הרי גילה הקב"ה דעתו שמשה רבינו ע"ה הוא לבדו מדבר עם המקום פה אל פה, ואף אם יעמדו להם נביאים אחרים לא תגיע מעלתם לכדי מעלתו של משה, אם כן היאך העביר קרח את העם על דעתם, ונקאלו על משה ואמרו "מדוע תתנשאו", וכי לא היו יודעים שלא התנשאו הם את עצמם אלא נתנשאו מפי הגבורה!?

פרשת קרח, כ"ה סיון תשס"ח

ירושלים	תל אביב	באר שבע	
19:11	19:28	19:18	הדלקת נרות
20:31	20:34	20:31	מוצאי שבת
21:15	21:19	21:15	רבינו תם

הזילולא דצדיקיא

- כו - רבי יונתן בן עוזיאל
- כז - רבי חנינא בן תרדיון
- כז - רבי מאיר איזנשטאט
- ל - רבי יום טוב ידיד הלוי
- ל - רבי שלמה קלוגר
- א - יוסף הצדיק ע"ה
- א - רבי משה נג'ארה

מעשה שהיה

לראות את התמונה בשלימותה

ומכיון שבאירופה המתינו להם עסקים כלכליים, החליט האח השני לחזור לחו"ל, ולא להמתין עד שאחיו יתפא.

הוא עלה על האוניה הראשונה שהזדמנה בדרכו, וזו רק הרחיקה כמה קילומטרים מחופי הארץ, ו... טבעה.

האח שלעג לתורם, קיפח את נפשו באסון, ורק אז התברר שהשי"ת שרצה לשמור על נפש התורם, גילגל את העניינים כך שישבור את רגלו, ויתעכב בארץ הקודש, וינצל.

המאמין אינו שואל שאלות

במהלך החיים אנחנו נתקלים מדי פעם ב'שאלות' מן הסוג האמור, המתעוררות אצל אנשים שאמונתם אינם נמצאת ברום המעלה. השאלה הזו מתעוררת בקירבם כאשר עשו מעשה טוב מאוד, ולא זו בלבד שלא קיבלו שכר על כך, אלא נענשו. ויש להם שאלה על כך...

המאמין האמיתי יודע שהשאלה הזו אינה שאלה. היא אפילו אינה מתחילה להיות שאלה. הוא יודע, ומאמין בלב שלם, שעל כל מעשה טוב מובטח לנו שכר, אלא שאף אחד לא התחייב לנו שהשכר הזה יגיע ברגע שאחרי קיום המעשה הטוב.

ויתכן בהחלט שהשי"ת, צופה כל הנסתרות, החליט שהשכר גם לא יגיע אלינו בעולם הזה, אלא אך ורק בעולם הבא. ויתכן עוד הרבה דברים אחרים.

כך או כך, אדם מאמין אינו שואל שאלות. אבל מהמקרה הזה, אפשר ללמוד שהשאלה אינה שאלה, משום שבמציאות העונש לא היה עונש, אלא השכר הכי-גדול שאפשר היה לתת למי שסייע בממונו לעניי ירושלים.

רק הקב"ה ידע שהספינה תטבע, ולכן רק הקב"ה היה זה שהביא את התורם למצב שבו רגלו תישבר, כדי שלא יעלה לאוניה יחד עם אחיו, וינצל.

וברור, שזו היא כוונת השי"ת בהרבה מקרים אחרים כשהוא מעניש את מקיימי-המצוות, שהרי אין זה עונש, אלא שכר!

ההבדל הוא שבמקרה הנ"ל היה אפשר לראות את השכר בעיניים, שהרי הכל ראו וידעו שהאוניה טבעה, ואילו במרבית המקרים האחרים לא רואים זאת.

ובדיוק במקום זה משתלבת האמונה.

להאמין שהעונש, כביכול, שבא על מי שעושה מצוה, נועד אך ורק לטובתו!

ומה היא הטובה? - יתכן שלא ידע האדם אודותיה עד שיעזוב את זה - העולם, ויעבור לעולם שכולו טוב. או אז תיפרש לפניו התמונה בשלימותה.

או-אז יראה ויבין שהשי"ת מקיים את הבטחתו למקיימי מצוותיו, ומשלם להם כפעלם הטוב. ("ברכי נפשי")

שני אחים עשירים לבית משפחת שטראוס התגוררו באמריקה, לפני כ-80 שנה, ותרמו רבות למפעלים וישובים שהוקמו בארץ ישראל. שמו של אחד מהם היה נתן שטראוס, זה שתרם את הכסף לבניית העיר 'נתניה', ועל שמו קרויה עיר זו.

תרומותיהם של שני האחים יועדו בעיקר למפעלים של אישים שלא היו שומרי מצוות. בשלב מסוים החליטו ראשי הישוב הישן בירושלים, לנסות ולפנות אל האחים שטראוס על מנת שיתרמו לאחזקת מפעלי חסד בירושלים של הימים ההם.

ראשי הישוב החרדי הישן תיארו בפניהם את המצב הכלכלי הקשה של תושבי העיר, ובשלב ראשון ביקשו מהאחים לתרום לבנייתו ולאחזקתו של בית תבשיל שבו יאכלו עניי ירושלים, ובני משפחותיהם.

התיאור הקודר נגע לליבו של נתן שטראוס, בעוד שאחיו הביע את סירובו להקצות כסף למטרה זו. כיון שכך, שיגר נתן שטראוס את התרומה רק מכיסו-הוא, וביקש שכאשר תסתיים בנייתו של בית התבשיל, יקראו לו, והוא יבוא לירושלים כדי לראות בעצמו את המקום.

ואכן, לאחר מספר חודשים הודיעו לו העסקנים בשמחה על גמר בנייתו של בית התבשיל, ועל הכוונה לחגוג את חנוכת הבית ברוב פאר והדר, וכמובן הם הזמינו אותו למסיבה בעיר הקודש ירושלים.

לנסיעה זו הצטרף גם האח השני, זה שכאמור לא רצה לתרום למטרה חשובה זו.

בהגיעם ארצה נסעו שני האחים לירושלים, וכשהגיעו לבית התבשיל וראו את מאות העניים אוכלים שם, הגיבו בצורה מנוגדת.

האח התורם, נתן, התרגש מכך מאוד, והוא הביע סיפוק ושביעות רצון גדולה מכך שהכסף שלו שימש למטרה נעלה כזו.

האח השני, לא רק שלא טרם, אלא גם עתה, כשראה את עוניי של אנשי ירושלים, לא השתתף בסבלם, אלא אדרבה - הביע שאט-נפש אל מול המחזה שנפרש לנגד עיניו, ולא הצליח להסתיר את סלידתו מעניי ירושלים.

והנה, בצאתם מבית התבשיל, מעד נתן שטראוס במדרגות, נפל ארצה, ושבר את קרסולו. מארחיו הריצוהו לבית החולים, ושם התברר שהקרסול נשבר בצורה קשה, והוא יצטרף להיות מאושפז בבית החולים במשך כמה ימים.

כשהגיע אחיו לבקרו, וראהו מתפתל ביסוריו, שחק למשבתו, ואמר לו בנימה של לעג: 'נו, אז זה מה שקיבלת מהתרומה לבית התבשיל הירושלמי?'---

נתן שטראוס שמע את חרפתו, ולא הגיב.

חוד הפרשה

תולה ארץ | על בלימה נצור לשונך

ימצאו שם מימינים ומשמאילים

1. מה הטעם לכך שמושה רבינו נפל על פניו?
2. באיזה עניין אמר הקב"ה למושה "יפה אמרת?"

אם משבחו ברבים, אסור בכל האופנים, כי במסיבת אנשים רבים רגיל להימצא שם מימינים ומשמאילים או מקנאים, ועל ידי שיזכיר בשבחיו - יבואו לספר בגנותו. ואם הוא משער שהשומעים לא יגנוהו, כגון, שאינם מכירים אותו, מותר לשבחו, אפילו ברבים כל שאינו משבחו יותר מדי.

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר

מה בין יתרו לקרח

גדול מה שנאמר אצל יתרו ממה שנאמר אצל קרח. לא מה שנאמר בקרח נאמר ביתרו, בקרח מה הוא אומר (במדבר טו, א) "ויקח קרח" ודרשו חכמים (תנחומא קרח ב) אין ויקח אלא לשון 'פליגא', שלבו לקחו שנאמר (איוב טו, יב) "מה יקח לבך". ולא היה קרח חולק על משה אלא מפני הגאווה שהיתה בו. וכן אמרו רבותינו (תנחומא קרח. א): אמר קרח ארבעה אחים היו אחי אבא שנאמר (שמות ו, יח) "ובני קהת עמרם ויצהר חברון ועוזיאל", עמרם הבכור וזכה - אהרן ובניו לכהונה ומשה אחיו למלכות.

מי ראוי ליטול את השניה לא השני, ואני בנו של יצהר הייתי ראוי להיות על משפחתי נשיא, והוא עשה בנו של עוזיאל קטן של אחי אבא יאה

גדול עלי, הריני חולק ומבטל כל מה שנעשה על ידו! לפיכך היתה מחלוקתו, ע"כ. נמצאנו למדים שלא חלק קרח על משה ואהרן אלא מתוך שנתגאה ולא רצה להיות בטל לפני משה ואהרן.

ביתרו מה הוא אומר, "ויקח יתרו עולה וזבחים לא-להים", לימדך תורה שלא כקרח יתרו, קרח מתוך שנתגאה חלק על הכהונה ועל הנשיאות וביקש לו גדולה לעצמו, ומתוך כך כפר בתורה, יתרו מתוך שנשבר לבו בקרבו ונתבטל לפני משה ואהרן וזכה להיות אוכל לחם לפני הא-להים. שמא תאמר שלחם לבד אכל, אינו כן אלא זכה לתורה שנדמית ללחם כמד"א (משלי ט, ה) "לכו לחמו בלחמי", ודרשו חכמים (בר ע, ה) לחם זו תורה, ומתוך שהתנהג בענוה זכה לתורה, הלכך התחיל בזבחים וסיים בלחם, שלא נתכונה תורה בזבחים אלא ללבו של יתרו שהיה נשבר בקרבו. ראה לדבר שפתח ביתרו וסיים בחותן משה, מלמד שנכנע לפני משה במדה מרובה עד שביטל את עצמו ואת שמו היינו שביטל את נפשו כמו שנאמר (בראשית ב, ט) "נפש חיה הוא שמו". ולא החשיב עצמו אלא חותן משה בלבד, אמר, אני אינני כלום אלא כל עצמי תלוי במשה.

מן המעיין

ו"אהל" - היינו דירת עראי. ומדוע איפוא נזכר במקום אחד לשון "בית" - "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם". ובמקום אחר נזכר לשון "אהל" - "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה"?

ביאור נחמד לכך כותב הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, מחה"ס "אמרי שפר":

אכן כן. "בית" - היינו דירת קבע ו"אהל" - היינו דירת עראי. ולפיכך במדבר שלא חנו ישראל בקביעות במקום אחד אלא כל חנייתם במדבר הייתה רק דרך עראי, מקום חנייתם מכונה הוא בשם "אהל". וכאמור: "ודתן ואבירים יצאו נצבים פתח אהליהם". ומפני כך כל זמן שהיו בחיים והיו נוסעים ממקום למקום עם בני ישראל, אזי היו נקראים "אהליהם" - דרך עראי, ברם כעת, שנבלעו באדמה המה וכל אשר להם ונעשו בתיהם קבריהם, אם כן נעשו להם אהליהם לבית של קבע, כי המה קבועים שם בגיהנם עם אהליהם. ומכיון שנעשו להם לבתים קבועים, נקראו הם איפוא בשם "בתיהם" - "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם"...

בדרך רמז

"שמעו נא בני לוי"

"נא" - ראשי תיבות: "נדב אביהוא".

כי ממיתת נדב ואביהוא מוכח שהכהונה אינה שייכת לקורח.

(ישמח משה").

"ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על דבר קורח".

וסומנך "תש יד" - לומר שהתיש אהרן את ידו של המשחית על ידי הקטורת.

("שפתי כהן").

"ואוֹן בֶּן פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן" (טו. א)

אמר רב: און בן פלת אשתו הצילתו, שאמרה לו: מה נפקא-מינא לך אם אהרן יהיה הרב ואם קורח יהיה הרב? בין כך ובין כך אתה תשאר תלמיד.

אמר לה: מה אעשה הייתי עמם בעצה ונשבעתי לו...

השקתה אותו יין והלכה וישבה על פתח האוהל כשערוותיה סתורות ופרועות, וכל מי שבא וראה אותה - חזר מיד על עקבותיו. והנה לכאורה יכל און בן פלת להשיב לאשתו, אמנם כעת אינני אלא "תלמיד", אולם אם אתמוך בקורח ובעדתו הטוענים כי אין הכהונה שייכת לאהרן, הרי שייכתן כי אי פעם בני יכהנו בכהונה גדולה! לפיכך, כותב בעל ה"ברית שלום" זצ"ל, סתרה אשתו של און בן פלת את שערוותיה, וזאת בכדי למנוע את האפשרות שישמשו בניה אי פעם ככהנים גדולים, כפי שספרו חז"ל על קמחית (יומא מז). שזכתה שכל שבעת בניה שימשו בכהונה גדולה והעידה על עצמה "מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערותי".

ובאם מידת הצניעות - גרמה לה שיהיו בניה כהנים גדולים, הרי שבודאי חוסר צניעות פוסל את האפשרות שבניה יהיו אי פעם כהנים גדולים, ושוב לא תהא טענה בפיו של און להצטרף לעדת קרח בהצותם על משה ואהרן.

"ויאמרו אליהם רב לכם" (טו. ג)

בדרך מליצה פירש רבינו יוסף חיים מבבל זצ"ל בספרו "בן איש חי", על פי מאמר חז"ל "כל רב - מבבל, וכל רבי" - מארץ ישראל". לאור זאת, אפשר לומר שאנשי קורח באו לקנטר אותם ולטעון כנגדם "ומדוע תתנשאו על קהל ה'?" והלא אין אתם נכנסים לארץ ישראל שיהיה לכם תואר "רבי", אלא אתם בני חוץ לארץ שאין לכם אלא תואר "רב"...

"ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם" (טו. לב)

לעומת דברי הכתוב כאן בפסוק בו מוזכר מקום מגוריהם של קרח ועדתו כ"בתיהם", הרי שלעיל נאמר בלשון אחרת, לא "בית" אלא "אהל": "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה". וכן "ודתן ואבירים יצאו נצבים פתח אהליהם".

ובאמת חילוק גדול יש בין "בית" ל"אהל", "בית" - היינו דירת קבע

בספר מדרש תלפיות מעתיק ט"ו עצות שעל ידם יהיה האדם בעל זכרון גדול, מתוך ספר "אפודי". ואלו הם:

א. ללמוד עם תלמיד חכם חשוב וחברים חשובים במחקר ובפלפול, כי התעוררות החושים הטבעיים מחזיר ומחזיק את כוחות הנפש ומכללם כח הזכירה.

ב. לעיין תדיר בספרי חכמי ישראל רבי הכללות והקיצור, בבחינת מה שאמרו חז"ל "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה".

ג. לעשות סימנים בבעלי הלימוד והמסורות והספרים. בעצה זו נקטו גם חז"ל בזמנים קדומים וכפי שאמרו "אין התורה נקנית אלא בסימנים", המפורסם שבהם הוא דרך הקיצור בהגדה של פסח בעשרת המכות: "רבי יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך עד"ש באח"ב".

בשולחן ערוך נזכרו כמה וכמה סימנים שכאלה: "יד שח"ט ד"ם (שבעה משקין: יין דבש שמן חלב טל דם מים). ד"ן חנ"ק נפ"ש (שמונה סוגי טרפויות: דרוסה נקובה חסרה נטולה קרועה נפולה פסוקה שבורה). ועוד.

אגב, נעיר כאן את הערתו החשובה של הרב בעל השל"ה הקדוש: "ראיתי בני אדם שכשיש סימן בגמרא, אין לומדים הסימן ואין קורין אותו, וחלילה לעשות כן ואני חושב כי סודות גדולים מרומוזים בסימנים נוסף על פשוטו מה שמורה הסימן".

ד. לעיין תדיר בספר אחד (היינו ללמוד באותו דפוס תמיד ולא ללמוד פעם בטור הישן (דרך משל) ופעם בטור החדש כי בכך יכול הדבר לבלבל את דמיונו).

ה. הספרים שלומד בהם יהיו בדפוס נאה וכתביה תמה, מקום בית המדרש אף הוא יהא פתוח לרווחה ומשמח את הלב.

ו. לימודו יהא בדרך שיר וזמרה וניגון, לפי שהתנועות של הניגון יביאוהו לזכור במשקלי התנועות והמילות הנכנסות בו. רבותינו בעלי התוספות מעידים (מגילה לב). שהם היו רגילים לשנות את המשניות בזמרה, לפי שהיו שונים אותן על פה ועל ידי כך היו נזכרים יותר. והחיד"א בספרו "דבש לפי" כותב שהזמרה מועלת לזכרון והצער גורם שכחה.

ז. "חיים הם למוצאייהם - אל תקרא למוצאייהם אלא למוצאייהם בפה". ולכן יבטא בשפתיו כל מה שלומד ולא די בהרהור בעלמא. במדרש תנחומא (פרשת מקץ): מעשה בתלמיד ותיק שהיה ורבי אליעזר בן יעקב שמו, היה רגיל בתלמודו עד שהוא מזיע, במרחץ היה עומד על עמדו ועובר על תלמודו, ובשביל שלא היה מוצא בשפתיו חלה ושכח תלמודו. מי גרם לו? שלא היה מוציא בשפתותיו לכך נאמר "ודבר שפתים אך למחסור".

ח. יכוין הלומד להבין את כוונת תלמודו שקורא בשפתיו, וכך יחרט לעד הנלמד בזכרונו ולא יהיה כענף המצפצף.

ט. אשורית. צורת אותיות הכתובות אשורית וקדושתן, תיטיב את הזכירה!

י. יקרא בספרים שכתבתם גסה (עבה וגדולה) ולא דקה, כי על ידי

כך יחקק היטב במוח הלומד.

יא. ילמד לזולתו במה שיעיין, כי בהוצאה מן הכוח אל הפועל יקבע הלימוד בנפשו.

יב. שלא יהיה נמהר בעיונו אלא מיושב בדעתו ושובה ונחת.

יג. לעסוק בתורה לשמה, לא לשם עושר וכבוד. כי כוונת אלו לא יניחוהו לשמור ולזכור את תלמודו.

יד. שיהיה לו קביעות זמן ללימודו, לא ישנה מקביעותו, אם בשחר ואם בין הערבים, כי יתבלבל מלימודו אלא תהיה לו שעה קבועה לא יחליפנה ולא ימיר אותה.

טו. יעמוד בתפילה לפני נותן התורה שיעמידהו בבריאות וחוזק שיוכל ללמוד ולזכור את תלמודו.

הקב"ה ישלם לך

ולשאר סגולות שנזכרו בספרים הקדושים:

בספר "אור צדיקים" מציין מנהג נכון לנשק הספר בפתיחה וחתמה ופרט בספר קבלה, וגם הוא סגולה לזכרון.

בספר האשכול מעתיק סגולה לומר את עשרת בני רב פפא אחר סיום מסכת, ואמרו כי יש בו קבלה להסיר השכחה. וטעם הענין שמזכירים אותם בסיום כל מסכת, מובא ב"ים של שלמה" לפי שבני רב פפא הם היו גדולים ומאירים בתורה על ידי שהיה עושה להם סעודה בסיום המסכת, כי עשיר גדול היה והיה מחזיק לעוסקי התורה, לכן זכה שמזכירין אותו עם עשרת בניו.

סגולה אחרת - בשם המקובלים: לומר תפילת רבי נחוניא בן הקנה בכניסתו לבית המדרש וביציאתו.

הנזהר מלהרהר בדברי תורה במקומות שאסור להרהר שם, וכן מי שנזהר להרהר בדברי תורה בשעת התפילה (או מללמוד בשעת חזרת השליח ציבור) זוכה למידת הזכרון. כך כותב רבי יהודה החסיד בספר חסידים (סימן תקמ"ו): "ואל ישאך לבך לומר שטוב להרהר בדברי תורה (בבית הכסא או בבית המרחץ) שאותו טעם שאני זוכר אם לא אהרהר אחריו אשכחנו, וכן בתוך תפלתך אם תסיר דברי תורה מלבך בעוד שאתה מתפלל או כשאתה במקום שאסור להרהר בדברי תורה - הקדוש ברוך הוא ישלם לך תחת אחד ששכחת, תזכור כמה וכמה.

המעשה הבא מצוטט מתוך הספר "אוצר החיים" בשם ספר "רמתים צופים":

מעשה באיש אחד שבא אל הרב הקדוש רבי אלימלך זיע"א, וביקש שיעזור לו שיהיה לו זכרון. השיב לו הרב: עשה תשובה - וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד ויהיה מקוים בך 'ואין שכחה לפני כסא כבודך'...

ומעשה אחר מובא בספר חסידים (סימן תתרח) שאחד שאל לחכם: עכברים אכלו מלחמי - אם אוכל לאכול מן הלחם. אמר ולמה לא תאכל? אמר לו: פן אשכח תלמודי ואני נזהר מלאכול מכל מה שמשכח התלמוד, ועתה אני רעב...

אמר לו החכם: אינך חייב עד שישב ויסירם מלבו, ואני רואה שאינך עוסק בתורה ואתה פנוי והיית יכול לעסוק וכל היום אתה בטל מדברי תורה והולך אתה עם עמי הארץ לשמוע דברים בטלים - מוטב היה לך שלא היית נזהר מדברים המשכחים כדי שהיית שוכח דברים בטלים שאתה עוסק בהם..